

Nr 208.

Av fröken **Oswald** och herr **Åman**, *angående försöksverksamhet vid statens sjuksköterskeskola för förbättrad rekrytering till sjuksköterskeyrket.*

I Sverige är antalet kvalificerad sjukvårdspersonal i förhållande till antalet i andra länder relativt litet. År 1946 fanns sålunda en sjuksköterska på 210 invånare i Danmark, på 309 i England, på 354 i Amerikas förenta stater, på 499 i Finland, på 501 i Norge och på 610 i Sverige. Tills dato har dock den goda standard, som varit utmärkande för svensk sjukvård, kunnat bibehållas tack vare dels hjälppersonal till mer rutinmässigt arbete, dels en onormalt lång arbetsdag.

1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen har med hänsynstagande till den öppna och slutna vårdens sannolika utveckling uppskattat behovet år 1960 av utbildade sjuksköterskor och barnmorskor till sammanlagt 17 000 (f. n. är det omkring 12 000), vartill komma 10 500 sjukvårdsbiträden (f. n. ca 8 000), och en sinnessjukvårdspersonal av sammanlagt 7 800 befattningshavare (f. n. 6 400).

Av betänkandet framgår och bestyrkes i de inkomna yttrandena, att behovet snarare underskattats än överskattats.

Statsrådet Möller anförde i årets remissdebatt att bristen på sjuksköterskor till stor del berodde på kårens höga äktenskapsfrekvens och avgång från yrket i samband härmed. År 1947 avgingo 440 på grund av giftermål; kårens ökning var samma år endast 385. Denna fråga berör yrkeskvinnans svärbemästrade problem — de problem, som uppstå, när uppgiften som maka och mor kommer som ett tillskott till hennes yrkesarbete. Men de problemen måste lösas i annat sammanhang, och skäl finnas ej att på grund av hög äktenskapsfrekvens underlåta vidtagna åtgärder för förbättring av rekryteringen till detta yrke, snarare tvärtom.

Dagens situation inom svensk hälso- och sjukvård kännetecknas av en katastrofal brist på sjuksköterskor och kvalificerade sjukvårdsbiträden. Det är av största intresse för hela vårt folk, att allt, som kan göras för att bereda sjuka tillfälle att snabbt komma under behandling och erhålla effektiv vård, göres. Det är omöjligt att statistiskt göra en jämförelse mellan det antal arbetstimmar, som gå förlorade genom att förebyggande vård respektive behandlingar icke kunna sättas in, när så påkallas. Det blir här fråga om icke endast i och för sig fördröjd behandling utan även genom dröjsmålet uppkomna komplikationer, och den ökade kostnaden för den förlängda sjukhustiden bör jämföras med de ökade kostnaderna för förbättrad utbildning och vad den

kan ge av tillskott av kvalificerad personal samt härav vunnen bättre folkhälsa.

Riksdagen har dessutom år 1946 fattat beslut om i princip fri sjukvård — ett löfte till svenska folket, vilket inom rimlig tid måste infrias. Även detta besluts förverkligande är bl. a. beroende på tillräckligt antal kvalificerad sjukvårdspersonal. Speciellt beträffande sjuksköterskorna är det angeläget att åtgärder omedelbart vidtagas, då denna yrkesutbildning sträcker sig över mer än tre år och reformen i fråga enligt riksdagens beslut skall träda i kraft den 1 juli 1951.

1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen har påtalat allvarliga missförhållanden beträffande denna utbildning. Den hopade undervisningen under de s. k. teoretiska perioderna, som ej ger elev tid till självstudier och självständiga uppgifter, påtalas, liksom bristen på undervisning och handledning under de praktiska perioderna. Kommittén föreslår en utökning av de teoretiska perioderna från fem till sju månader som anställande av praktiska instruktionsköterskor för att handleda eleverna under praktiken. Om svårighet förefinnes på grund av lokalbrist föreslås att ökad del av teorien överflyttas till de praktiska perioderna. Under dessa bör elev ej utföra mer än sex timmars rutinarbete per dag; de återstående två timmarna böra ägnas åt lektioner och inlärandet av sådant, som är för eleven mer eller mindre nytt och måste inläras och utföras på vårdavdelningar med tillgång till patienter och personal.

Över ovannämnda förslag ha en rad yttranden avgivits, bl. a. av medicinalstyrelsen, styrelserna för sjuksköterskeskolorna, personalorganisationer, sjukhusens huvudmän etc. I många yttranden påtalas svårigheten att lämna elev effektiv utbildning på den av kommittén föreslagna förkortade tiden, när brist på hjälppersonal tvingar eleven att ägna sig åt andra än de uppgifter, som med rätta tillkomma henne som blivande sjuksköterska. Kommittén föreslår, att försöksverksamhet enligt av den framlagt förslag anordnas. Statens sjuksköterskeskola har härom yttrat: » På grund av att sjukvårdspersonalen varit för knapp ha eleverna i stor utsträckning utnyttjats som arbetskraft, vilket menligt inverkat på utbildningens effektivitet. Styrelsen kan i detta sammanhang ej underlåta att framhålla, att nämnda förhållande kommit att inverka återhållande på rekryteringen till sjuksköterskeyrket. De elever, som nu utbildas för detta yrke, tvingas att vara sysselsatta med rutinarbete under en arbetstid, som ofta väsentligt överstiger den för sjukvårdspersonalen gällande. Elevernas tjänstgöring varar ofta långt ut på kvällen, och de berövas härigenom möjlighet till studier, som böra ske jämsides med den praktiska utbildningen.»

Styrelsen för statens sjuksköterskeskola har i framställning om medelsbehovet under nästa budgetår beräknat personalens storlek utan hänsynstagande till förslaget av 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen, enär styrelsen icke tagit ställning till utredningens förslag.

Departementschefen har vid behandling av denna fråga uttalat bl. a.: »Hur

angeläget det än kan vara att genom olika åtgärder öka rekryteringen av den sjukvårdspersonal förslaget avser och därtill i olika avseenden förbättra själva utbildningen har jag dock ansett mig böra intaga den ståndpunkten att en på kommittéförslaget grundad proposition till riksdagen — i de delar dennas medverkan kräves — icke nu bör avlätas. En reform av föreslagen omfattning skulle medföra en så betydande ökning av statsutgifterna att jag i nuvarande läge icke anser mig kunna förorda så långt gående åtgärder. Härtill kommer att vissa av förslagen synas mig böra bli föremål för närmare övervägande innan slutgiltig ståndpunkt kan tagas till desamma.

Det är emellertid min avsikt att närmare pröva vilka av kommitténs förslag, som böra realiseras genom utfärdande av föreskrifter i administrativ ordning.»

Situationen för dagen vid serafimerlasarettet, där elever från statens sjuksköterskeskola erhålla viss del av den praktiska utbildningen, är enligt föreståndarinnan vid statens sjuksköterskeskola följande: Vid vårdavdelningarna ha eleverna en arbetstid av 9—11 timmar. Även vid en specialavdelning som röntgen, där de ordinarie sjuksköterskorna på grund av hälsoskäl böra ha 7 timmar per dag, ha eleverna en genomsnittlig arbetstid av 9 timmar effektivt arbete. En avsevärd förbättring i utbildningen skulle omedelbart ske, om vid vissa vårdavdelningar, nämligen tre medicinska och tre kirurgiska avdelningar, där eleverna erhålla sin utbildning, personalen ökades med ett sjukhus-ekonomibitråde per avdelning, ett kontorsbitråde för t. ex. 6 avdelningar samt vaktmästare-handräckningspersonal för lyftningar och budskickningar. Kostnaden för denna personalökning skulle bli ca 40 704 kronor per år.

Endast *en* praktisk instruktionssköterska finnes vid statens sjuksköterskeskola. Enligt kommitténs förslag skulle ytterligare minst tre behövas, detta då den av arbete jagade avdelningssköterskan ej har tid till kontinuerlig handledning av elevs utbildning. Styrelsen för statens sjuksköterskeskola har tidigare såväl begärt som framhållit behovet av ytterligare instruktionssköterskor för elevernas praktiska utbildning. Kostnaden för dessa 3 instruktionssköterskor skulle bli ca 23 976 kronor per år.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande över utbildningsförslaget uttalat bl. a.: »Likaså är inom sjukvårdsyrket arbetstiden reglerad på ett sådant sätt, att arbetskraft, som i och för sig varit både lämplig och kvalificerad, härför sökt sig till andra yrken. Det synes sålunda synnerligen angeläget, att — — — utbildningsförhållanden ordnas på ett sådant sätt, att sjuksköterskeyrket blir konkurrensdugligt och att utbyggnaden av sjukvårdsväsendet icke blir hämmad eller omintetgjord genom personalbrist.»

Även från andra håll, t. ex. sjuksköterskeskolor, vitsordades, att rekryteringen till sjuksköterskeyrket bl. a. är beroende av att elev beredes en med andra yrkesutbildningar jämförlig arbetsdag, varvid även skälig tid avsättes för självstudier.

Vi anse, att intet tvivel råder om att rekryteringen till sjuksköterske-

skolorna skulle förbättras, om elevernas dagliga rutinarbete under de praktiska perioderna inskränktes och sakkunnig handledning bereddes dem. Frågan är brådskande av skäl, som ovan anförts, varför vi få föreslå, att en försöksverksamhet snarast anordnas vid statens sjuksköterskeskola. För att så skall kunna ske, föreslå vi att personalen vid statens sjuksköterskeskola och serafimerlasarettet utökas enligt ovanstående förslag.

För att möjliggöra försöksverksamhet i rekryteringsbefrämjande syfte vid utbildningen av sjuksköterskor få vi hemställa,

att riksdagen måtte till försöksverksamhet enligt ovan nämnda riktlinjer anslå ett belopp av 64 680 kronor för budgetåret 1949/50, fördelat med 40 704 kronor till serafimerlasarettet och 23 976 kronor till statens sjuksköterskeskola.

Stockholm den 23 januari 1949.

Ingrid Osvald.

Valter Åman.
